

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 22.2.2006
COM(2006) 77 végleges

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI TANÁCSNAK

A növekedésre és a foglalkoztatásra vonatkozó megújított partnerség végrehajtása

A tudás jelképének fejlődése: az Európai Technológiai Intézet

Összefoglalás

2005-ben született az Európai Technológiai Intézet létrehozására vonatkozó javaslat, a lisszaboni stratégia időközi felülvizsgálata során. A javaslatot a számos értékes hozzászólást kapott nyilvános konzultáció alapján fejlesztették tovább.

Bár az utóbbi években sok kezdeményezés született mind nemzeti, mind EU-szinten a felsőoktatás, a kutatási és az innovációs ágazatok kapacitásának és a közöttük meglévő kapcsolatnak a megerősítése céljából, sok tennivaló maradt még. Európa még mindig nem képes a K+F eredményeit kereskedelmi potenciállá alakítani, emberi, pénzügyi és fizikai erőforrásokat összevonni a kutatás és a felsőoktatás terén, innovációs és vállalkozói kultúrát ösztönözni a kutatás és az oktatás terén, illetve aktuális igényekhez igazított új szervezési modelleket kialakítani.

Az ETI az oktatás, a kutatás és az innováció terén működik majd. Struktúrája szerint alkalmas lesz e három terület integrálására, melyek a tudás alapú társadalom kulcsfontosságú tényezői. Célja a legtehetségesebb európai hallgatóknak, kutatóknak és munkatársaknak összegyűjtése és megtartása lesz abból a célból, hogy a vállalkozói szféra vezető képviselőivel együttműködjenek a tudás és a kutatás fejlesztésében és kiaknázásában, illetve általában a kutatási és innovációs irányítási képességek kihasználásában.

Különösen az alábbiak a céljai:

- Egyetemi, kutatóközponti és vállalati munkacsoportoknak saját szervezetébe és működésébe történő integrálása;
- A meglévő szervezetek által delegált (nem csupán hálózatba szervezett) emberi erőforrások olyan módon történő alkalmazása, hogy ezek jogilag is az ETI alkalmazottaivá váljanak, és közösen alakíthassanak ki integrált stratégiát;
- Kormányzótanács létrehozása, amelynek tagjai a tudományos és az üzleti körök legmagasabb szintjéről érkeznek;
- Az európai felsőoktatást és kutatást ma széttagoló határok és akadályok leküzdése.

Az intézet háromféle módon teremt sajátos hozzáadott értéket:

- A magánszektor számára újfajta kapcsolatot kínál az oktatással és a kutatással. Ez új lehetőségeket teremt a kutatási eredmények üzleti hasznosításában, továbbá a szorosabb kétirányú cserékre. Az egyetemi, kutatóközponti és vállalati csoportok integrálása előnyt biztosít az ETI számára a hagyományos szervezettségű egyetemekkel szemben. Mindez lehetőséget biztosít továbbá az ETI magánfinanszírozására is.
- A tudásháromszög három oldalának kombinálására összpontosít, vagyis az oktatásra, a kutatásra és az innovációra. Ezek az ETI jellegéből és partnereinek összetételéből adódóan elválaszthatatlanul összekapcsolódnak majd. Mindez tevékenységeit új, produktívabb irányokba tereli.
- Koncentrálja az erőforrásokat, és így megfelelhet a másutt elért legmagasabb szintű normáknak.

Az ETI létrehozásához jogi aktust kell elfogadni, melyre a Bizottság 2006 folyamán később tesz javaslatot (széles körű hatásvizsgálattal kísérve). Ez biztosítja az ETI számára a saját jogi személyiséget és a nemzeti szabályozástól való függetlenséget. Megteremti a keretet a megfelelő irányításhoz és az EU-intézmények szükséges elszámoltathatóságához.

A finanszírozás különféle forrásokból származik, ideértve az EU-t, a tagállamokat és az üzleti közösséget.

1. BEVEZETÉS

Az oktatás, a kutatás és az innováció közötti kapcsolat – és különösen ezeknek a gazdasági növekedéshez, a foglalkoztatáshoz és a társadalmi kohézióhoz való hozzájárulása – alapvető fontosságú az EU versenyképességének fokozása szempontjából. Általános vélekedés szerint Európában nem működik olyan jól ez a kapcsolat, mint kellene; és ez a felismerés vezette a Bizottságot 2005. évi tavaszi jelentésében új kezdeményezés közzétételéhez:

„A növekedés zálogának tartott, tudásra vonatkozó kötelezettségvállalásunk megerősítése céljából a Bizottság egy „európai technológiai intézet” létrehozását javasolja, amely a világ minden részéről a legjobb elmék, ötletek és vállalatok számára nagy vonzerővel rendelkező központ lenne”¹.

Az Európai Tanács 2005. tavaszi csúcstalálkozóján tudomásul vette a javaslatot. 2005 októberében a Hampton Court-i informális ülésen sürgős lépésekre szólított fel mind a kutatás, mind az oktatás terén világsszintű kiválóság elérése céljából. Az európai innovációs rendszerek minőségének megerősítése és a globális szinten a versenyképesség megőrzése érdekében teendő fellépés szükségességét a Bizottság a növekedési és a foglalkoztatási stratégiáról szóló 2006. évi éves értékelő jelentésében² is felvetette.

Ez a közlemény az Európai Technológiai Intézet (ETI) eszméjével foglalkozik. Széles körű nyilvános konzultáció előzte meg, melyben a legfontosabb egyetemi, kutatási, üzleti és ipari innovációs szervezetek vettek részt, továbbá ezen szektorok mindegyikét képviselő magánszemélyek. Leírást ad az ETI tervezett tevékenységéről és ennek fejlesztési lehetőségéről. A jogi és pénzügyi kérdések teljes körű vizsgálatára is vonatkozóan részletesebb hatásvizsgálatra ez év során kerül majd sor.

2. A TUDÁSHÁROMSZÖG SIKERRE VITELE – ÚJ KEZDEMÉNYEZÉS SZÜKSÉGESSÉGE

2005 folyamán a Bizottság átfogó konzultációs folyamatot szervezett a tervezett ETI-ről, ötletgyűjtő ülésekkel és az egyetemi, kutatási és innovációs szervezetek álláspontjait kifejtő dokumentumokkal. A nyilvános konzultáció eredményeit külön bizottsági személyzeti munkadokumentumban³ ismertették és vizsgálták meg részletesen, amelyben olyan kérdéseket tárgyaltak, mint az ETI küldetése és célkitűzése, szerkezeti felépítése és prioritásai.

Általános volt az egyetértés abban, hogy az EU előtt álló legfőbb kihívás az innováció terén az, hogy képtelen teljes mértékben kiaknázni és megosztani a K+F eredményeit, és így azokat gazdasági és társadalmi értékekké alakítani. Európának nemcsak a „tudásháromszög” három csúcsát (oktatás, kutatás és innováció) kell fejlesztenie, hanem az ezek közti áthidalásokat is

¹ COM(2005) 24, „Közös munkával a növekedésért és a munkahelyekért. A lisszaboni stratégia új kezdete”, 3.3.2. bekezdés.

² COM(2006) 30, „Ideje következő fokozatba kapcsolni: a növekedésre és foglalkoztatásra vonatkozó új partnerség”.

³ Lásd a rövidesen rendelkezésre álló bizottsági munkadokumentumot, amelynek címe „Az Európai Technológiai Intézet létrehozásáról szóló nyilvános konzultáció eredményei”.

meg kell erősítenie. Mindez a K+F-fel és innovációval foglalkozó szakértői csoport véleményét is tükrözi⁴.

Az általános diagnózis mögött számos ok rejlik. A tudás **kínálati** oldalán a tudás kimenetének mind minőségét, mind felhasználóságát kritikák érik. Különösen azt, hogy még mindig széles a kutatási eredmények és az alkalmazásuk közötti szakadék⁵. E két kérdéskört nem lehet elkülönítve szemlélni. Noha az általános egyetemi színvonal Európában jó, mégis több kiválóságra⁶ van szükség, ezek fontos társadalmi és gazdasági hatásai miatt. Elősegíti a tehetségek mozgását, odavonzza a magánszférának a K+F terén tett beruházásait, és támogatja a tudás széles körű tovagyűrűző hatásait eredményező gondolatok feltárását. Ám a kiválóság kibontakozásához a kutatóknak olyan környezethez való hozzáférésre is szükségük van, amelyben mind a kiválasztás, mind a karrier verseny alapú, a teljesítmény megfizetése nem tabutéma, és a vállalkozásokban való részvételt pozitívan, egy kutató pályája során fontos tanulási lehetőségként tekintik. Ez aztán a közös munka új módszereit teszi szükségessé.

Az **emberi, pénzügyi és fizikai erőforrások kritikus összevonására** van szükség olyan hathatós kör megeremtése érdekében, amelyben tehetséges oktatói személyzet, kutatók és hallgatók vonzzák oda egymást és a magán- és az állami szektorból származó versenyképes finanszírozást egyaránt. Jelenleg az európai egyetemeknek nagyon hasonló ambíciói vannak, ugyanakkor erőfeszítéseik szétforgácsolódnak. Az EU-ban megközelítőleg 2 000 egyetem állítja azt, hogy aktív a kutatás terén. Bár az adatok nem egészen összemérhetőek, az USA felsőoktatási intézményeinek kevesebb, mint 10%-a nyújt posztgraduális okleveleket és még kevesebb állítja azt, hogy aktív a kutatás terén⁷. Az USA-hoz mérten alacsonyabb szintű európai oktatási és K+F kiadások⁸ alapján Európában több érdekelt kíván egy kisebb tortából szeletet kapni. Az USA-beli rendszerek eredménye az erőforrások és a személyzet olyan mértékű koncentrálódása, amellyel a néhány érintett intézményben elérhető a kritikus tömeg⁹, és biztosítható az, hogy ezek ott legyenek a világ legjobbjai között. Nem véletlen, hogy mind az EU K+F vállalkozásainak kiadásait, mind az EU-beli tehetségeket elszívja az USA vagy más nemzetközi versenytársak¹⁰, és hogy a világ legismertebb egyetemi rangsoraiban csak igen kevés európai egyetemet említenek.

⁴ “Creating an innovative Europe”. A K+F-fel és az innovációval foglalkozó, a Hampton Court-i csúcstalálkozót követően kinevezett független szakértői csoport jelentése, 2006. január.

⁵ Az Innovation Scoreboard 2005 szerint a kutatással kapcsolatos szakadék Európa, Japán és az USA között növekszik. A huszonötök Európájának több, mint 50 év kellene ahhoz, hogy az USA innovációs teljesítményszintjét.

⁶ Európának meg kell erősítenie jelenlétét a magasabb szintű tudományos kiválóság terén. Az egyetemek sanghaji tudományos rangsorolása szerint például annak ellenére, hogy az 500 legjobb egyetem között 205 Európában található (miközben 198 az USA-ban), a 20 legjobban már csak 2 európai egyetem szerepel (és 17 az USA-ban).

⁷ Az USA körülbelül 3 300 oklevelet kibocsátó intézménye közül körülbelül 215 ad ki posztgraduális okleveleket. Az USA-ban kevesebb, mint 100 elismert általános kutatással foglalkozó egyetem van.

⁸ 2004-ben az EU K+F intenzitása 1,90% volt (K+F kiadás/GDP), ami jóval alatta marad az USA-énak (2003: 2,59%) és Japánénak (2003: 3,15%). Lásd még az Eurostat 2005. decemberi 6-i 156/2005 sajtóközleményét.

⁹ Az USA-ban a szövetségi egyetemi kutatási alap 95%-át összesen 3 300 egyetem közül 200-ban költik el (S&E mutatók, National Science Foundation, 2004).

¹⁰ Európa kevésbé profitál a K+F fokozódó globalizálódásából, mint fő versenytársai. Az 1997 és 2002 közötti évek során az USA-ban letelepedett EU-s vállalkozások K+F kiadása reálértékben jóval gyorsabban nőtt, mint az EU-ban letelepedett USA-beli cégek K+F kiadásai (+54% +38%-hoz képest). Az olyan fejlődő országok, mint India és Kína jobban profitálnak az USA külső K+F kiadásaiából. „Kulcsfontosságú adatok 2005-ben a tudomány, a technológia és az innováció területén. Az Európai Tudástérség megvalósítása felé”, Európai Bizottság.

Ugyanakkor Európában elégtelen mértékű a kutatási eredmények iránti **igény**. Még ha jelentősebb kutatási eredmények vagy kapacitás hozzáférhető is lenne, valószínűtlen, hogy piaci értéküket kiaknáznák. E gyenge pont egyik fő oka a kutatók és a vállalkozók közötti kulturális és intellektuális szakadék¹¹. Az innovációhoz bizalmi alapú kölcsönös tanulási folyamatra van szükség, nem elegendő csupán a kutatómunkát követő tudástranszfer. E tekintetben a vállalkozóknak, különösen a KKV-knak, kutatási/innovációs kultúra elsajátítására van szüksége, illetve ösztönözni kell őket a kockázatvállalásra; a tudósoknak és a kutatóknak pedig meg kell érteniük és fejleszteniük kell a vállalkozói készségeket. A nagyobb mértékű együttműködés egyensúlyozhatja a kritikus tömeg hiányát a KKV-kban, és felszabadíthatja azok pozitív potenciálját a rugalmasság és a kreativitás terén. Az állami szektornak is megvan a szerepe: az állami kutatások, a szellemi tulajdonjogok és az innovatív kutatási közbeszerzés mind a kutatás és a magánszféra közötti eredményesebb és produktívabb kapcsolatot ösztönözhetik.

Az elmúlt években számos európai kezdeményezés született a kutatási, oktatási és innovációs szektorok kapacitásának megerősítése céljából. A mobilitási rendszerek, mint például az Erasmus program lehetővé tették továbbá a hallgatók és a munkatársak számára, hogy különféle tanulási és képzési lehetőségeket próbáljanak ki az európai színtér gazdag és változatos ismereteinek világában. A Közösség kutatási keretprogramjai jelentős szerepet játszottak az olyan kezdeményezések, mint a Marie Curie cselekvések, az integrált projektek, a kiválósági hálózatok és az európai technológiai platformok révén. A tervezett Európai Kutatási Tanács támogatni fogja a kutatók által vezérelt legmagasabb szintű, legidősebb kutatásokat. Ezek az eredmények hozzásegítettek egy olyan háttér megteremtéséhez, amelyben az EU egyetemei, kutatási központjai, vállalkozásai és az állami szereplők könnyebben működhetnek együtt.

A potenciál azonban még mindig kihasználatlan, és Európa helyzetét meg kell erősíteni a legfontosabb stratégiai területeken. Ez orvosolható az erőforrások összevonásával és koncentrálásával, amihez dinamikus, rugalmas, a változások és az újonnan jövők előtt nyitva álló intézményi háttér szükséges, amely képes a transz- és interdiszciplináris munka biztosítására és az oktatás, a kutatás és az innováció közötti produktív stratégia fejlesztésére.

Ez a fajta változás kétségkívül a meglévő szervezetekben következik be, ám tétlenséggel kell szembenéznie és időbe kerül. A tudomány és a társadalom közötti szakadék áthidalásához olyan friss megközelítés szükséges, amely a hosszú távú változások ösztönzése és irányítása céljából **referenciamodellként** működhet. Ennek érdekében nyilvános konzultációra került sor, amely négy lehetőségen alapult:

- (1) Egyetlen intézmény;
- (2) Kis méretű hálózat;
- (3) Nagy méretű hálózat;
- (4) ETI jelölési rendszer.

¹¹ E szakadék szembeötlő, ha összehasonlítjuk a magánszektorban alkalmazott kutatók számát Európában és máshol. Az USA-ban ötből négy kutató, Japánban hátról kettő dolgozik az üzleti szektorban, míg az EU-ban a kutatók csupán fele.

Míg a többség valamilyen hálózat kialakítása mellett szavazott, a válaszadók egy negyede egyetlen intézmény létrehozását tartotta célszerűnek (ami nem jelent egy helyet). Sokan aggodalmukat fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy egyetemek fix hálózata sem a megkívánt rugalmasságot és nyitottságot, sem az integráció elégséges szintjét nem biztosítja majd, ezenkívül nem fogja tükrözni azt a tényt sem, hogy a kiválóság gyakran egyes tanszékeken vagy kutatócsoportokban rejtőzik, nem pedig egy egész egyetemen¹².

Az itt bemutatásra kerülő ETI-modell figyelembe veszi ezen aggodalmakat: a modell lehetővé fogja tenni a stratégiai fontosságú területeken jelen lévő legjobb csapatok számára, hogy olyan módon működjenek együtt, amelyből a legtöbb hasznot látják mind maguk a csapatok, mind pedig azok az intézmények, amelyből jöttek. Az intézet háromféle módon teremt sajátos hozzáadott értéket:

- A magánszektor számára újfajta kapcsolatot kínál az oktatással és a kutatással. Ez új lehetőségeket teremt a kutatás üzleti hasznosításában, továbbá szorosabb kétirányú cseréket. Az egyetemi, kutatóközponti és vállalati csoportok integrálása előnyt biztosít számára a hagyományos szervezetszerű egyetemekkel szemben. Mindez lehetőséget biztosít továbbá az ETI magánfinanszírozására is.
- A tudásháromszög három oldalának kombinálására összpontosít, vagyis az oktatásra, a kutatásra és az innovációra. Ezek az ETI jellegéből és partnereinek összetételéből adódóan elválaszthatatlanul összekapcsolódnak. Mindez oktatási és kutatási tevékenységeit új, az ipar szempontjából produktív irányokba tereli.
- Koncentrálja az erőforrásokat, és így megfelelhet a másutt elért legmagasabb szintű normáknak. A kiválósági kritériumnak eleget nem tevő intézkedéseket nem köteles megtenni.

3. HOGYAN DOLGOZIK MAJD AZ ETI?

Az ETI-nek meglesz a saját megkülönböztetett helye. Bármilyen meglévő vagy tervezett EU-kezdemenyezéshez képest eltérő szerepet fog betölteni. A globális kiválóság kiemelt központjává válik, mely képes kiemelkedő tehetségű hallgatók és kutatók odavonzására, az inter- és transzdiszciplináris területeken a legmagasabb szintű innováció és kutatás ösztönzésére, illetve a magán- és az állami szektorból világszinten származó versenyképes finanszírozás kihasználására.

Ennek elérése érdekében az ETI a konzultáció során kapott válaszokban hangsúlyozottaknak megfelelően szilárd identitással kell, hogy rendelkezzen. Az ETI egyértelmű és látható európai intézmény kell, hogy legyen, amelyet saját jogán ismernek el a világszintén. Ezenkívül az ETI-nek autonómnak kell lennie: saját irányításában, abban, hogy kiválasztási, ellenőrzési és értékelési folyamatai során a kiválóságot részesíti előnyben, továbbá saját finanszírozásában.

¹² Lásd a rövidesen rendelkezésre álló bizottsági munkadokumentumot, amelynek címe „Az Európai Technológiai Intézet létrehozásáról szóló nyilvános konzultáció eredményei”.

Az ETI küldetése a következő lehet:

- Posztgraduális képzés nyújtása, kutatás és innováció a feltörekvő inter- és transzdiszciplináris területeken
- Kutatási és innovációs irányítási képességek kifejlesztése
- Világszerte a legjobb kutatók és hallgatók odavonzása
- Új szervezési és irányítási modellek elterjesztése
- Az ismeretek világában az európai identitás megújítása

3.1. Az ETI szerepe és küldetése

Az ETI tevékenységei a tudásháromszög mindhárom oldalára kiterjednek:

- **oktatás:** az ETI saját oktatási modellje odavonzza az MA fokozattal rendelkezőket és a PhD-jelölteket, és feladata számukra a legmagasabb nemzetközi normáknak megfelelő oktatás biztosítása;
- **kutatás:** az alapkutatástól az alkalmazott kutatásig terjedő kutatási tevékenységek folytatása, különös hangsúllyal az iparra, illetve az erős innovációs potenciállal rendelkező transz- vagy interdiszciplináris területekre koncentrálva;
- **innováció:** az ETI az üzleti szférával meglévő erős kezdeti kapcsolatokra építhet kezdetben, amelyek biztosíthatják, hogy munkája megfelel a piaci igényeknek, és segíthet kutatási és oktatási tevékenységeinek mind a gazdaság, mind a társadalom számára hasznos irányba történő terelésében.

Ezekon a területeken az ETI a meglévő kiválóságra épít, ahol pedig ez hiányzik, segíti annak fejlődését.

Az ETI különféle *szereplői* mind szerepet játszanak ebben.

- Nagyon kevés kiváló *egyetem* van ma Európában. Ám egyes tanszékek vagy kutatócsoportok saját területükön kiválónak minősülnek. Az ETI felszabadíthatja ezen tanszékek és csoportok potenciálját azáltal, hogy összehozza ezeket. Az ETI-ben való részvétel ezért tanszéki, nem egyetemi szintű kell, hogy legyen.
- A *személyzetet* illetően gyakran nem az eredmények kiválósága a döntő tényező azok *javadalmazási vagy előrelépési* kilátásaiban, akik egyetemeken és kutatóközpontokban dolgoznak. Az ETI valóban kiválóság alapú háttérrel kell, hogy biztosítson, ahol az ösztönzések megfelelnek a célkitűzéseknek, a javadalmazás teljesítmény-orientált, illetve amely hatékonyabb partnere az iparnak, és a változás modelljéül szolgál.
- Számos *vállalkozás*, különösen a KKV-k nem folytatnak az egyetemekkel és a kutatással szervezett keretek között együttműködést, ami azt eredményezi, hogy a vállalkozók és a kutatók nem értik meg egymást. Az ETI olyan kezdeményezés, amely segítségével vállalkozók és kutatók partnerként együttműködhetnek és megérthetik egymás érdekeit.

A kiválóságra történő összpontosítás a *finanszírozás* új megközelítését teszi szükségessé. A mai európai egyetemek lényegében közszolgáltatások. Az adófizetők tartják fenn ezeket, és általában más érdekeltet nem vonnak be működtetésükbe. Noha az ilyen egyetemek bizonyítottan értékesek és továbbra is a hagyományos szerepet játsszák majd, az ETI-nek nyíltan különböznie kell: a kezdetektől fogva mind az állami, mind a magánszektorból finanszírozhatónak kell lennie.

Ez a támogatói bázis központi szerepet játszik az ETI sikerének két alapvető tényezőjében. Az egyik az, hogy meg tudja győzni arról a magánszférát, hogy üzletileg is értékelhető eredményekkel szolgál. A másik pedig az, hogy az egyetemek és a döntéshozók felhasználják az ETI-t az egyetemek új szervezeti felépítésének sikeres modelljeként.

3.2. Az ETI szervezeti felépítése

Az ETI tudományos magja oktatási, kutatási és innovációs munkája, továbbá azon képessége, hogy integrálhatja a különféle partnerek hozzájárulásait, és mindezeket olyan egységes szerkezetbe foglalhatja, melynek nagysága meghaladja részeinek összegét. A meglévő egyetemekkel, kutatóközpontokkal vagy vállalkozásokkal („partnerszervezetek”) való integrált partnerségek révén működik, és „tudásközösségeket” hoz létre. Ezeket az ETI kormányzótanácsa választja, és annak tartozik elszámolással. A rendes „hálózat” és a tudásközösségek közötti alapvető különbség az, hogy míg a rendes hálózatokban a partnerek egyszerűen megállapodnak az együttműködésben, az ETI tudásközösségeiben kirendelik erőforrásaikat – infrastruktúra, személyzet, felszerelés – az ETI-hez. Maguk a tudásközösségek jogilag az ETI részei.

3.2.1. Az ETI kormányzótanácsa és központi magja

Az ETI vezetésének a gyenge kezdet a biztos irányítással kell ötvöznie. Felelős az ETI „márkanévért” – annak biztosítására, hogy a (például a munka területének megválasztására vonatkozó) döntések a tudomány és a vállalkozás legmegfelelőbb perspektíváját tükrözzék; hogy a kiválasztások a minőségre alapulnak; és hogy tudományos/üzleti tervét széles körben elfogadják. A kormányzótanács a legkiválóbb tagokból áll, akiket a fenti 3.1. szakaszban leírt érdekeltek közül választanak.

A kormányzótanács célja nem a meglévő európai intézmények képviselője. Olyan módon kell megszervezni, hogy az általa képviselt gyakorlat szempontjából kiegyensúlyozott, működése szerint pedig hatékony legyen. Közvetlenül felelős az alábbiak tekintetében:

- az ETI stratégiai prioritásainak megállapítása;
- a központi költségvetés irányítása és a tudásközösségek számára források juttatása;
- az ETI-n belüli kiválóság biztosítása;
- a tudásközösségek kiválasztása, felügyelete és értékelése;
- a tudás/IPR portfóliók stratégiai felügyelete.

3.2.2. A tudásközösségek

A tudásközösségek az egyetemek, kutatóközpontok vagy vállalatok szervezeti egységeiből vagy csoportjaiból állnak, melyek integrált partnerségként működnek, hogy közösen folytassanak posztgraduális (vagyis csak MA és PhD szintű) oktatási, kutatási és innovációs tevékenységeket. Különböző forrásokat kombinálnak: a tudásközösségekhez a partnerszervezetek által rendelt személyzettel és infrastruktúrával, illetve állami és magánforrásokból származó pénzügyi forrásokkal. Ezeket az erőforrásokat magas szintű kritikus tömeg létrehozására és saját területükön az oktatás, a kutatás és az innováció kiválóságának összegyűjtésére használják fel. A fizikai források több helyen elszórtan találhatók majd, ugyanakkor a tudásközösség teljes egységként fog működni.

A tudásközösségek transzdiszciplináris területekre, például a mechatronika vagy a bioinformatika terére, illetve interdiszciplináris területekre, például a zöld energia, az éghajlatváltozás, az ökoinnováció vagy az előregedő társadalom terére specializálódnak majd. Ezek a területek hordozzák az innováció és a fejlesztés legjelentősebb potenciálját (az oktatás és a kutatás terén), emellett pedig eltérnek az európai egyetemek által széles körben kínált hagyományos formától és tantervtől.

A tudásközösségeket az ETI kormányzótanácsa versenyeztetési eljárást követően választja ki, amely alapja a szakmán belüli értékelés az egyes javasolt partnerségekben 10–15 éves középtávú időkereten belül eredménnyel kecsegtető potenciál meghatározása érdekében. A kiválasztáskor minden tudásközösség megállapodik a kormányzótanáccsal a tevékenységének a tudásháromszög három oldalára vonatkozó pontos célkitűzéseit és mérőföldköveit illetően; ezek teljesítését rendszeres nyomon követés és értékelés biztosítja.

Fennállása idején a tudásközösség számos módon alakulhat: a rugalmasság a rendszer része kell, hogy legyen. Új kapacításra is szüksége lehet, akár azért, mert tevékenységi területeinek fejlődnie kell, és új partnerei új kiválóságot hozhatnak, akár azért, mert a hallgatók száma meghaladja erőforrásait. A tudásközösség szakosodhat is, ha a fejlődés nem várt fordulatokat hoz munkájába. A tudásközösségeknek dinamikusnak kell maradniuk, és az ETI-nek képesnek kell lennie a tudományos fejlődésre az általa legmegfelelőbbnek tartott módon válaszolni, ideértve a partnerségi változások lehetővé tételét pénzügyi rendelkezések kiigazításával vagy további finanszírozás biztosításával, amennyiben ezek célja a kiválóság megteremtése.

A kormányzótanács valamennyi szakaszban pontos teljesítménymutatók alapján felügyeli és értékeli a tudásközösségeket.

3.3. Jogi kérdések

Az ETI létrehozásához jogi aktus elfogadása szükséges, melyre a Bizottság 2006 folyamán később tesz javaslatot. Ez a jogi aktus létrehozza az ETI-t és megállapítja célkitűzéseit, továbbá biztosítja a szükséges működési rendelkezéseket.

További szempontok különleges figyelmet érdemelnek és az elkövetkezendő hónapokban rájuk fognak összpontosítani: az elszámoltathatóság és a függetlenség közötti egyensúly, melyre ahhoz van szükség, hogy az ETI elláthassa alapvető tevékenységeit; személyzetének státusza egyértelmű kell, hogy legyen, továbbá egyforma valamennyi tudásközösségben és a központban; a közös kutatásból létrejövő szellemi tulajdonjogok irányítása és kereskedelmi

használata, és végezetül a tudásközösségek jogi integrálása az ETI-be, valamint az öt körülvevő ösztönzések és rendelkezések, amelyek mind különös figyelmet követelnek.

3.4. Költségvetés

Az ETI fő kiadásai a tudásközösségekre irányulnak. A kormányzótanács és a központ finanszírozásához szükséges összeg viszonylag kicsi lesz, mivel ezek nem nagy intézmények. Bár kezdetben szükséges jelentős összegű alapfinanszírozást rendelkezésre bocsátani, a tudásközösségek fejlődésével az ETI-nek más, versenyképes közösségi és nemzeti finanszírozási forrásokat is igénybe kell vennie, továbbá a vállalkozásokból, alapítványokból, díjakból származó forrásokat is stb. Az ETI és a tudásközösség partnersége között kötött minden megállapodásban célkitűzés lesz a kiegészítő, ütemezett finanszírozás.

Magán forrásokból érkező hozzájárulások háromféleképpen juthatnak el az ETI-hez. Először is a tudásközösségek részét képező magánvállalkozások az elejétől kezdve forrásokkal látják majd el az ETI-t, ugyanúgy mint a többi partnerek. Másodszor pedig a kiváló tudásközösségek szerződéseket fognak kötni magánvállalkozásokkal, például szakmai gyakorlat vagy kutatás céljából. Végezetül az ETI magánalapítványt hozhat létre annak érdekében, hogy szponzoroktól és más alapítványoktól hozzájárulást szerezzen.

Az ETI-t létrehozó jogi aktust legkésőbb 2008-is el kell fogadni. Ezt követően a kormányzótanácsot az első személyzettel együtt ki kell nevezni. Ezek után a tudásközösségek első kijelölését 2009-re el kell végezni annak érdekében, hogy az első lényeges kiadásokra 2010-ben kerülhessen sor. Érdemes lenne az elején kis számú tudásközösséggel dolgozni.

A fenti ütemezés azt sugallja, hogy az ETI finanszírozási szükségletei a következő pénzügyi terv végére összpontosulnak, és korlátozottak maradnak. A jogalkotási javaslat benyújtásakor a Bizottság részletes pénzügyi mellékletet készít, melyben rögzíti az átfogó finanszírozási szükségletek mértékét, természetét és forrását, mind az EU-s, mind a nemzeti és magánforrásokból.

4. MILYEN ELŐNYÖKKEL JÁR A RÉSZVÉTEL EGY ETI-PARTNER SZÁMÁRA?

Ésszerű a kérdés, hogy elégségesek-e a részvételi ösztönzések. Az a cél, hogy a potenciális partnerek legjobb csapataikat és szervezeti egységeiket küldjék ki az ETI-hez: milyen ösztönzést kapnak, és mire számíthatnak?

A „befektetés” megtérülése eltér az egyes partnerek és magánszemélyek esetében. A kutatók és oktatók esetében a tapasztalatok azt mutatják, hogy a legjobb kutatókat és oktatókat a kutatási függetlenség, az ígéretes karrier, a megfelelő bérezés és a munkájuk elismerését biztosító munkafeltételek ösztönzik. Az elismerés így lehet pénzügyi jellegű, lehet a bürokráciától való függetlenség vagy megnyilvánulhat a kiváló minőségű munkaeszközökben. Idetartozik továbbá az Európa-szerte legjobb kutatókkal és vállalkozásokkal való kapcsolattartás, és az ebből eredő fokozottabb akadémiai láthatóság.

A kutatási és oktatási partnerszervezetek számára számos potenciális megtérülés kínálkozik.

- láthatóság és vonzás: az, hogy egy szervezet csapatot küld ki az ETI-hez, a kiválóság jele, és más egyetemi tanárok, tudósok és hallgatók az adott szervezethez kerülése szempontjából vonzó tényező lesz, a vállalkozások számára pedig értékesítési lehetőség.

- megkülönböztetett kapcsolat Európában egy adott területen folyó legszínvonalasabb munkával, a hallgatók és a kutatók pedig közel kerülhetnek a legkiválóbb elmékhez, a legjobb oktatáshoz, képzéshez és kutatáshoz, továbbá az ETI keretein belül nyújtott teljesítményért nyújtható további elismeréshez.
- a tudás tovagyrúzó hatásai, amely lehet közvetlen (vagyis a partnerszervezet keretein belül maradó, kapcsolódó munkára gyakorolt hatás) és közvetett (a területen meglévő fejlettebb ismeretekhez való hozzáférés révén; az ismeretek terjesztésére vonatkozó elkötelezettség valamennyi tudásközösség és az ETI közötti megállapodás része).
- pénzügyi ösztönzők: az ETI befektethet a partnerszervezetek kapacitásának bővítésébe annak érdekében, hogy elősegítse az ETI-nek delegált források újraszervezését (így a partneregyetem nem csak a régi tanszéke vagy kutatócsoportja jelenlétének és hozzájárulásának előnyét élvezheti – jóllehet kevésbé közvetlenül – az egyetemi munkálatok során, hanem kiegészítő forrásokkal is rendelkezni fog átcsoportosítás vagy kapacitásbővítés céljából) és a partnerek részt vállalhatnak a tudásközösség IPR-jeiben.
- változtatásra való ösztönzés, amennyiben az ETI partnereit új munkamódszerek felé tereli.
- helyi előnyök, amennyiben a helyi érdekeltek (regionális önkormányzatok, vállalkozások) presztízt tulajdonítanak az ETI-ben való részvételnek, és ez esélyt jelent a helyi tudásprogram és az érdekelt egyetemmel vagy vállalkozással való jobb együttműködés ösztönzésére.

A magánszektor tekintetében előnyt jelent, hogy befolyásolhatják az élvonalbeli kutatás és innováció irányát a kereskedelmi szempontok felé azáltal, hogy az elejétől fogva bennfentesként jelen vannak, és garantált, hogy kiaknázhatják az eredményeket a végén. Emellett, az ETI-vel és tudásközösségeivel meglévő folyamatos viszony közvetlen hozzáférést biztosít egy különleges kiválósági központhoz az ebből eredő presztízs és munkaerő-toborzási potenciál hozadékával együtt.

5. KAPCSOLAT AZ EU MÁS OKTATÁSI, KUTATÁSI ÉS INNOVÁCIÓS TEVÉKENYSÉGEIVEL

Az EU számos oktatási, kutatási és innovációs tevékenységet folytat. Az ETI azonban jól láthatóan eltérő dologgal foglalkozik. Először is az ETI (mint állandó szerv) által kialakított európai kiválóság profilja egyedi. Az oktatás, a kutatás és az innováció együttesének a vállalkozói közösséghez fűződő megkülönböztetett kapcsolatára nincs példa más közösségi kezdeményezésekben. Míg a meglévő programok a tudásháromszög egyedi elemeire összpontosítanak (az Erasmus program az oktatásra, a keretprogramok a kutatásra és a közösségi innovációs program az innovációs tevékenységekre), az ETI gyakorlati megközelítést alkalmaz ezen három elem egyesítésekor és a közöttük levő szinergiák elérésekor.

Az ETI tudásüzemeltető, nem finanszírozási szerv. Tevékenységeit a tudásháromszög mindhárom oldala mentén végzi – oktat, kutat és a kutatás eredményeinek üzleti és társadalmi területen történő kiaknázását tűzi ki célul. Ez az oktatási, kutatási vagy innovációs programok keretében végzett tevékenységekhez képest a fő különbség, mert azok tekintetében a Bizottság lényegében különféle előre meghatározott tevékenységekhez pénzügyi alapokat rendel.

Az ETI ily módon ezen finanszírozási tevékenységekhez képest inkább kiegészítő jellegű. Szinergiák kifejlesztésére lesz lehetősége, különösen az Európai Kutatási Tanáccsal, amely olyan finanszírozási mechanizmus, amely maga nem foglalkozik kutatással. Az EKT finanszírozást biztosít az egyedi csoportok által elvégzett magas szintű kutatási projektekhez; a tudomány valamennyi területén nyitva áll, lényegében alulról felfelé történő megközelítést alkalmazva. Az ETI olyan intézményként, amely az oktatás, a kutatás és az innováció területén inter- és transzdiszciplináris alapon működik, és jelentős hangsúlyt fektet a gazdasági és társadalmi eredményekre, azt a működési részt biztosítja, amely az EKT-ból hiányzik. Finanszírozást kérhet az EKT-tól (és más finanszírozási rendszerektől); de nem élvez prioritást a hozzáférésben.

Lényeges különbség van továbbá a tudásközösségek és az Európán belül EU-támogatással létrehozott más hálózatok – úgymint a 6. keretprogram szerinti kiválósági hálózatok között. Míg a kiválósági hálózatok számos egyetemet és egyéb kutatási központokat érintenek a kutatási kapacitásuk integrálása vonatkozásában, az ETI jóval mélyebb szintű integrációt jelent, mind a kutatás, mind pedig az oktatási kapacitás terén. A tudásközösségekbe bevont intézmények és vállalatok kirendelik erőforrásaikat az ETI-hez: ezek ilyen módon megszűnnek anyaszervezetük részei lenni, és jogilag az ETI-hez kerülnek. A tudásközösség személyzetének vezetése és teljesítmény alapú értékelési eljárása közös, az ETI irányítása mellett.

6. KÖVETKEZTETÉS

Az európai egyetemek és kutatás oktatásra, kutatásra és innovációra vonatkozó korszerűsítési tervei elfogadottak. Azonban az előrehaladás gyorsítása érdekében szükség van a szimbolikus kezdeményezések nyújtotta ösztönzésre. Az ETI egyedül nem töltheti be az európai versenyképességnek a tudásháromszög keretében való növelésére irányuló stratégia helyét; de fontos szerepet játszhat. Modellül szolgálhat az európai sokféleséget tükröző magas szintű kiválóságra; hozzájárulhat a tudományos és kutatásirányítási kapacitás javításához, ilyen módon javítva Európában az innovációs folyamatot. Célpontja lehet a legjobb európai és Európán kívüli diplomásoknak és doktorjelölteknek, és irányjelző a tehetségeknek a világ minden pontjáról Európába történő vonzásához.

Az ETI nem szerzi meg egyik napról a másikra a tudományos és kutatási hitelességet. Ezt ki kell érdemelnie; minden az irányítás, a tudományos és oktatási személyzet, az eredmények és a kimenet minőségén múlik, továbbá azon, hogy a tudományos világon kívüli támogatást meg tudja-e szerezni. Az ETI első kormányzótanácsa és irányítása egy nemzedéknyi időre meghatározza az ETI programját és jelentőségét.

A konzultációs folyamatból is nyilvánvalóvá vált, hogy az itt vázoltak szerint strukturált ETI jelentős hozzáadott értéket képviselhet Európának a tudás megerősítése és az európai növekedés megteremtése érdekében tett erőfeszítései mellett.

E közlemény azt mutatta be, hogy milyen módon lehet az ETI-t létrehozni. A Bizottság felkéri az Európai Tanácsot, hogy mérlegelje az itt vázolt elemeket, és állapodjon meg a kezdeményezés fontosságát illetően. A Bizottság kialakítja a következő lépéseket a jogi és pénzügyi feltételek teljes körű vizsgálatával járó teljes hatásvizsgálat alapján. Mindez új lépés az Európai Unió számára. A Bizottság azonban úgy vélekedik, hogy ez a lépés európai szinten elérhető, illetve hogy Európa nem engedheti meg magának, hogy megtételét elmulassza.